

Iz zgodovine kerščanske ljudske šole.

(Dalje.)

Kakor so pa tedaj poleg izraelskih sinagog prijazne šole povzdigovali, tako so tudi poleg krajev namenjenih za kerščanske pobožnosti vstanovljali učilnice za potrebno podučevanje.

Učeniki v teh cerkvenih šolah so bili brez dvombe kateheti. Njihovi učenci so bili pri začetku res da le katehumeni, judje in ajdje namreč, ki so želeli kerščeni biti, ktere so pa mogli poprej podučevati v naj poglobitniših resnicah sv. vere; med temi so bili pa večkrat tudi otroci, ki so hrepeneli po naukih sv. vere. Tako je bil sv. Martin, ki slovi kot viteški prijatelj ubogih, pozneje škof v Turu (Tours), še le 10 let star, ko je prosil, da so ga sprejeli med katehumene, kar je tudi dosegel.

Kolikor bolj pa se je kerščanstvo razširjalo, toliko bolj je rastlo tudi število kerščanskih otrok po rodu, in se je za polovico namnožilo, od kar so začeli, že v apostoljskih časih navadno šego, sploh čedalje bolj posnemati že otroke kerščevati. Odraščena mladost obojega spola (competentes = želi-joči po imenu) je iskala kerščanskega podučevanja, in ga je brez dvombe dobila, če ne posebej, vendar v družbi s katehumeni. Tako mlado kristijano, ktera je bila že trinajst let stara v kerščanski veri naj bolje podučena, časti katoliška cerkev sv. devico Nežo, blago pomočnico ženske mladosti, ki je svojo čistost in vero s kervijo poterdila. Iz tega pa, da so se šole za katehete kaj lepo razcvitale, lahko sklenemo, da so omenjene cerkvene šole kmali splošne postale. Omenili smo že šole za katehete, ki so že v drugem stoletju cvetele po možeh, kakor so bili Pantenej, sv. Klemen, Origen in drugi. Neka druga se je povzdigovala za leta 231 v Cezareji, tretja in četrta v ravno tem času v Antijohii in Edesi. Tudi v Italii in v Afriki so v tem času vstanovljali dobro vredjene semenišča. Kdo ne spozná iz tega, da so se tukaj naši kerščanski zavodi v izobraženje učiteljev naj pervikrat pokazali. Iz tega pa, da so bile te šole v zvezi z imenovanimi cerkvenimi šolami (kakor smo vidili v Aleksandrii), komu se ne dozdeva, da je tukaj zavod v praktično izgledovanje in vajo. To pa je gotovo, da kmali ni bilo kerščanske občine, ktera bi ne bila imela prav dobro preskerbljenih odgojnic za otroke. Če pa še prevda-

rimo, da je bilo h koncu tretjega stoletja veliko fará po deželi in pa, da so bile h koncu četrtega stoletja povsod vpeljane, si moramo misliti, da so že v tistih starodavnih časih imeli šole podobne našim farnim šolam. Dosti imamo naznanil, ki nam povedo, da so v takih šolah razun poglavitnih rečih v kerščanstvu tudi v drugih rečeh podučevali.

Ko so bili duhovni še edini učeniški, so podučevali mladost v petju psalmov in cerkvenih pesem. V ta namen je bilo pač potreba, da so brati znali, in da so jih v tem tudi podučevali. V četrtem stoletju nahajamo pri več cerkvah tako imenovanega kantorja (pevca), ki je petje v cerkvi vodil in v njem otroke vadil. Mestni duhoven ga je sprejel, in imel ga je kot svojega pomočnika. Če je bilo tedaj treba, da se je v cerkveni šoli v branju in petju podučevalo, je pač skoraj gotovo, da so najspodobnejšega učenika svetnega stanu v to službo udinjali, ki je potlej za primerno plačilo vse učil, kar je bilo v tistih časih treba. To pa, da je cesar Julijan s kristijani terdo ravnal, ter jim rimske šole obiskovati prepovedal, je kristijane priganjalo, da so podučevanje v ljudskih šolah dopolnili, če mu je kej premanjkovalo, in po drugi strani, da so visoke učenosti samostalno obdelovali. *)

Tukaj si pač svobodno smemo misliti, da je od sedaj cerkvena šola se verlo poskušala z navadno svetno šolo, in da je poslednja hitro svoje učence zgubila, ter nehala živeti.

Tako vidimo že v starodavnih časih naše farne šole skoraj do dobrega osnovane, še celó nahajamo navadno ime naših učiteljev, ter njih razpravo med duhovstvom in njih sveto službo. —

Iz tega, kar smo do sedaj omenili, in pozneje tudi hočemo dokazati, se razvidi, da tisti ne mislijo prav, ki terdijo, da je Karol Veliki farno šolo vpeljal. Marveč je ona v davnih časih rojena hči cerkve, in ji je od začetka služila. (Dalje prih.)

*) Kaj takšnega tudi kaže katoliški cerkvi storiti, ako bi jo utegnili iz šol pahniti. Cerkev bo primorana za verne katoličane posebne kerščanske ljudske šole vstanoviti, v katerih se bo mladost v najpotrebnejših resnicah sv. vere, in za silo tudi v svetnih predmetih podučevala, in potem se bo zamogla s svetno v verskih rečeh v nemarjeno šolo poskusiti. Kako bi se to izšlo, vsak lahko prevede.

Ravno tako bi bila prisiljena katoliške gimnazije in vsučelišča vstanoviti, kjer bi se sicer podučevalo, kar čas zahteva, posebno pa bi se mladost po kerščanski podučevala in vednosti po katoliški obravnavale.